

Działania konsumenckie jako czynnik intensyfikujący rozwój gospodarki cyrkularnej

Nieustanny i właściwe niczym nie ograniczany do tej pory wzrost gospodarczy oraz bezprecedensowy wzrost liczby ludności stały się głównymi przyczynami pojawienia się poważnego zagrożenia, zwanego kryzysem klimatycznym. Intensywna, a czasami wręcz rabunkowa, eksploatacja zasobów przyrody i kopalni, datowana od początków XX wieku, spowodowała tak poważną degradację środowiska naturalnego, iż jako ludzkość stanęliśmy przed – być może najważniejszym do tej pory wyzwaniem – jakim jest ograniczenie nadmiernego wzrostu gospodarczego oraz zahamowaniem niekontrolowanego przyrostu ludności.

Jeśli uznać niepoohamowany wzrost gospodarczy za „głównego winowajcę” niszczenia środowiska naturalnego to logiczną odpowiedzią człowieka powinno być zwolnienie tego niczym niekontrolowanego wzrostu gospodarczego. Jak podają badacze, aby odtworzyć zasoby przyrody (powietrze, woda, surowce, itp.) pobierane przez człowieka w ciągu roku, przyroda potrzebuje co najmniej półtora roku na ich odtworzenie. Zatem utrzymywanie wzrostu gospodarczego na tym samym poziomie oznacza, po pierwsze, że nasz dług wobec przyrody rośnie z roku na rok, a po drugie, że jeśli nie wprowadzimy w szybkim czasie odpowiednich rozwiązań może się okazać, że owo odtworzenie stanie się niemożliwe. Dlatego też wychodząc naprzeciw tym zagrożeniom ONZ przyjęło Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 (*The Sustainable Development Goals*). Przyjęcie 17 celów rozwoju zrównoważonego, choć stało się niewątpliwie krokiem milowym w spowolnieniu niepoohamowanego wzrostu gospodarczego wyznaczając nie tylko główne cele i ale zarysowując także kierunki dalszego bardziej zrównoważonego rozwoju, wydaje się jednak rozwiązaniem niewystarczającym. Dlatego też na rynku nowych idei-rozwiązań pojawiała się koncepcja gospodarki cyrkularnej(CE). Chodzi bowiem o to, aby w procesie gospodarczym rozwój liniowy zastąpić modelem cyrkularnym, w ramach którego planowanie, zaopatrzenie, produkcja i ponowne przetwarzanie są projektowane i zarządzane, zarówno jako proces, jak i wynik, w celu maksymalizacji funkcjonowania ekosystemu i dobrobytu ludzi. Innymi słowy tak należy zaplanować dalszą działalność gospodarczą, aby zmniejszyć zużycie wszystkich zasobów, ale też wykorzystać wszystkie odpady z tej działalności, a nawet umiejętnie spożytkować wszystkie zasoby nie do końca zużyte w procesie konsumpcji. Hasło zero marnotrawstwa wydaje się najbardziej popularnym odpowiednikiem idei gospodarki cyrkularnej. Aby jednak wdrożenie zasad tej formy gospodarowania przyniosło odpowiednie efekty wszyscy interesariusze muszą wziąć aktywny udział w tej batalii. Obok firm, które już podjęły dość szerokie działania na rzecz zmniejszenia zasobów wykorzystywanych w procesie produkcji, drugim interesariuszem są konsumenci, których udział w tym przedsięwzięciu jest absolutnie konieczny. To oni poprzez swoje odpowiedzialne wybory zakupowe przeciwnie „chorobliwemu szału zakupowego” oraz poprzez umiejętne wykorzystywanie zakupionych dóbr, jak i inteligentne wsparcie działań w zakresie recyklingu mogą wzmocnić podejmowane działania przez przedsiębiorców, zachęcając ich swoimi odpowiednimi zakupowymi wyborami oraz oczekiwaniem kolejnych proekologicznych rozwiązań.

Jednakże dotychczasowe badania, jak i podejmowane działania promocyjne dotyczą głównie implementacji zasad CE na poziomie przedsiębiorstw, podczas kiedy zainteresowanie działaniami konsumentów wydają się znikome. Dlatego też obszarem zainteresowania pomysłodawców projektu są przede wszystkim konsumenci i ich decyzje jako czynnik potencjalnie intensyfikujący rozwój CE.

W ramach projektu przyjęto założenie, że istotne zmiany postaw konsumentów sprzyjających wdrażaniu zasad CE są możliwe z jednej strony poprzez „edukację dla przyszłości”, a z drugiej poprzez wprowadzenie odpowiednich polityki publicznych. Edukacja dla przyszłości powinna zawierać nie tylko miękkie proekologiczne przesłanie, ale wprowadzać elementy pomagające zbudować proekologiczne kompetencje przyszłych konsumentów. Natomiast odpowiednia polityka publiczna powinna wprowadzać systemowe motywatory (w postaci różnorodnych korzyści) dla coraz bardziej proekologicznych postaw konsumenckich.

Wynikiem projektu będzie model zaangażowania konsumentów w rozwój CE. Kolejnym efektem będzie zestaw rekomendacji dla edukacji dla przyszłości, ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania kompetencji konsumentów zakresie CE oraz rekomendacji dla decydentów w zakresie wprowadzania odpowiednich polityk publicznych (np. polityki gospodarczej, przemysłowej, edukacyjnej, naukowej, środowiskowej/ekologicznej) i określenie, które z działań mogą najmocniej wpływać na zmianę decyzji konsumentów. W tym celu zostanie opracowany ich katalog (np. polityka gospodarcza, przemysłowa, edukacyjna, naukowa, środowiskowa/ekologiczna), a następnie zostaną określone działania, najmocniej wpływające na zmianę decyzji konsumentów. W ramach wskazanych polityk szczegółowych zidentyfikowane zostaną konkretne ich obszary oraz stosowane w ich ramach instrumenty pozwalające na rozwój CE poprzez motywację konsumentów do działania.